

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології
факультету № 6**

ЛЕКЦІЯ 6

навчальної дисципліни

**Використання спеціальних знань у кримінальному, цивільному та
адміністративному судочинстві**

**вибіркових компонент освітньої програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

Спеціальність: 262 «Правоохоронна діяльність»

ТЕМА № 6. СУДОВИЙ ЕКСПЕРТ

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 9 від 30.10.2023 р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету №
6 Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 9 від 18.10. 2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної
ради ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 9 від 29.10.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС (протокол від 16.10.2023 № 9)

Розробники:

Завідувач кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ д.ю.н., професор Щербаковський М. Г.,

Рецензенти:

Заступник директора Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса з наукової роботи д.ю.н., професор Сімакова-Єфремян Є. Б.

Професор кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор Степанюк Р. Л.

План лекції

1. Поняття судового експерта.
2. Права та обов'язки судового експерта.
3. Дії, заборонені судовому експерту.
4. Відповідальність судового експерта.

Рекомендована література:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (станом на 09.09.2021)
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038_12#Text.
2. Експертизи у судочинстві України: посібник / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 504 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12767.pdf>
3. Клименко Н. І. Судова експертологія. Курс лекцій. Київ: Видавничий дім «Ін-Юре»: 2007. 528 с..
4. Макаренко Е. І. Негодченко О. В., Тertiшник Н. Н. Експертизи на досудовому слідстві: посібник. Днепропетровськ., 2001.
URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2815/1/%d0%a2%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b8%d1%88%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%92.%20%d0%9c.%20%2c%20%d0%9d%d0%b5%d0%b3%d0%be%d0%b4%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e.%20%d0%92.%2c%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%95.%20%d0%86.%20%d0%84%d0%9a%d0%a1%d0%9f%d0%95%d0%a0%d0%a2%d0%98%d0%97%d0%98%20%20%d0%9d%d0%90%20%d0%94%d0%9e%d0%a1%d0%a3%d0%94%d0%9e%d0%92%d0%9e%d0%9c%d0%a3%20%d0%a1%d0%9b%d0%86%d0%94%d0%a1%d0%a2%d0%92%d0%86.pdf>
5. Судова експертологія : підруч. / за заг. ред. В.М.Тertiшника. Харків: Право, 2021. 280 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4488&download_id=1495
6. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 424 с. <https://lira-k.com.ua/preview/12767.pdf>
7. Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование : учеб.-практ. пособие. Харьков: Эспада, 2005. 544с.
URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/SHERBAKOVSKIY_2005.pdf
8. Щербаковский М. Г. Судова експертологія : посібник. Харків, ХНУВС. 2009.. 190 с.
9. Щербаковский М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків: В деле, 2015. 560 с.
URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6020/Proveden%20ta%20vykorystannia%20sudovykh%20ekspertyz%20u%20kryminalnomu%20pr>

ovadzhenni_monohrafiia_M%20H%20Shcherbakovskyi_2015.pdf?sequence=1&isAllo wed=y

1. Поняття судового експерта.

Судовий експерт – процесуальна особа, яка може виконувати функції судового експерта у справі за наявності двох умов: спеціальної – наявності необхідних для надання висновку з досліджуваних питань спеціальних знань і практичних навичок у науці, техніці та інших галузях знань; процесуальної – незацікавленості у справі.

Таким чином, судовий експерт – це обізнана особа, яка володіє необхідними для вирішення експертних завдань спеціальними знаннями і практичними навичками, залучена як експерт у порядку, встановленому законом, яка прийняла експертизу до свого провадження. Головне у визначенні правового становища судового експерта полягає в тому, що він належить до групи суб'єктів кримінального процесу, які сприяють здійсненню правосуддя.

Судовий експерт є самостійним суб'єктом кримінального процесу, який володіє власним обсягом процесуальних обов'язків і прав, що відрізняють його від інших учасників процесу. Кримінально-процесуальний закон не допускає змішання процесуальних функцій експерта і свідка, слідчого та інших суб'єктів. Однак експертом може бути особа, яка раніше виступала у цій же справі як спеціаліст згідно зі ст. 71 КПК України.

У відповідності до ст. ст. 7, 10 Закону України „Про судову експертизу” існують три категорії судових експертів:

- атестовані судові експерти – співробітники державних спеціалізованих судово-експертних установ, які проводять експертизи відповідно до своїх посадових обов'язків;
- атестовані судові експерти, які не є співробітниками державних

спеціалізованих судово-експертних установ. Цими особами є фахівці, які проводять деякі судові експертизи, що і державні судово-експертні установи і відомчі служби, за винятком криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз;

– фахівці у відповідних областях знань, які проводять експертизи, не передбачені в державних спеціалізованих установах. Як правило, ці фахівці залучаються до проведення експертиз одноразово. До них відносяться фахівці зі спеціальностей, які не передбачені штатами експертних установ у зв'язку з рідкістю призначення відповідних експертиз. Це – обізнані особи, яким доручено проведення екологічних, ветеринарних, авіатехнічних та інших рідкісних експертиз.

Для присвоєння кваліфікації судового експерта згідно зі ст. ст. 10, 17, 21 Закону України „Про судову експертизу”, а також Положенням про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів МЮ України обізнані особи повинні:

- а) мати вищу освіту і освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста;
- б) пройти відповідну підготовку та отримати кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності;
- в) знати чинне процесуальне законодавство та інші нормативні документи, що регулюють порядок призначення та проведення судових експертиз;
- г) скласти іспит експертно-кваліфікаційній комісії на право самостійного проведення судових експертиз певного роду, виду.

Після успішного складання іспиту експертно-кваліфікаційній комісії, до складу якої входять досвідчені судові експерти державних судово-експертних установ, фахівцям присвоюється кваліфікація судового експерта з певної експертної спеціальності. Цим особам видається свідоцтво про присвоєння

кваліфікації судового експерта, і їхні дані заносяться до державного Реєстру атестованих судових експертів.

Формальними ознаками компетентності фахівців, котрі залучаються до проведення експертиз, які не проводяться в державних експертних установах, є наявність у них документів, що свідчать про необхідну вищу освіту, займану посаду, стаж роботи зі спеціальності, наявність ученого ступеня, наукових праць і ін.

Міністерство юстиції веде державний Реєстр атестованих судових експертів. Свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта засвідчує компетентність обізнаної особи у вирішенні певного кола питань судової експертизи і надає право проведення відповідних експертиз.

Відповідно до зазначеного вище Положення МЮ України фахівцям, які не працюють у державних спеціалізованих установах, присвоюється кваліфікація судового експерта з наступних видів судових експертиз (у дужках наведеної індекс експертної спеціальності) : інженерно-технічної (10.1, 10.2); будівельно-технічної (10.6, 10.7, 10.10, 10.14); економічної (11.1, 11.2, 11.3); товарознавчої (12.1); автотоварознавчої (12.2, 12.3, 12.4); пов'язаної з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності (13.1 - 13.10).

При виборі експерта для проведення експертного дослідження, а також у ході оцінки висновку експерта варто розрізняти компетенцію й компетентність експерта.

Компетенція експерта — категорія об'єктивна. Вона має дві сторони. Процесуальна компетенція — це коло повноважень, наданих експертові процесуальним законом. Наукова (спеціальна) компетенція — це обсяг спеціальних знань і навичок, якими повинен володіти кожний експерт, який проводить експертизи певного роду, виду, підвиду.

Компетентність експерта – це суб'єктивна характеристика, що відображає здатність конкретного експерта вирішувати поставлені завдання, ступінь володіння ним теорією, методами, методиками експертного дослідження об'єктів у рамках певного роду, виду експертиз. Компетентність визначається досвідом експерта, його базовою освітою, рівнем спеціальної підготовки, поінформованістю про нові методи дослідження, індивідуальною спроможністю й іншими факторами. Компетентність експертів регулярно перевіряється шляхом здачі відповідного іспиту експертно-кваліфікаційній комісії. При позитивному результаті обізнаній особі видається свідоцтво на право самостійного проведення певного виду експертиз або підтверджується таке право.

Після призначення експертизи і прийняття її до проведення обізнана особа набуває процесуального статусу судового експерта. З цього випливають права, обов'язки і відповідальність судового експерта. Процесуальне становище судового експерта визначається в першу чергу тим, що він є самостійним учасником процесу, який діє на досудовому слідстві незалежно від інших суб'єктів судово-експертної діяльності. Головна його функція – дача письмового висновку на основі проведеного із застосуванням спеціальних знань дослідження представлених на експертизу об'єктів.

2. Права та обов'язки судового експерта

Права, обов'язки, відповідальність судового експерта, а також інші вимоги, пропоновані до його професійної діяльності, регламентовані ст. 69 КПК України; ст. ст. 5, 11, 12, 13 Закону „Про судову експертизу”, а також відомчими нормативними документами. Перераховані три елементи процесуального статусу судового експерта є гарантією його самостійності й незалежності, а також повноти й об'єктивності висновку експерта як виду доказів.

Обов'язки судового експерта.

Експерт зобов'язаний прийняти експертизу до проведення, тобто з'явитися за викликом слідчого для дачі висновку (при проведенні експертизи поза судово-експертною установою), або прийняти постанову про призначення експертизи і об'єкти від керівника експертної установи, його заступника, керівника структурного підрозділу (при проведенні експертизи в експертній установі).

У відповідності до своїх спеціальних знань експерт повинен особисто провести повне всебічне дослідження представлених об'єктів, застосовуючи рекомендовані техніко-криміналістичні засоби і експертно-криміналістичні методи, оцінити отримані результати та зробити відповідні науково обґрунтовані висновки щодо поставлених питань.

У процесі дослідження експерту необхідно вживати заходів до того, щоб представлені на експертизу об'єкти були ушкоджені або витрачені лише в тій мірі, у якій це необхідно для проведення експертизи. У випадку, коли проведення експертизи пов'язане з істотним ушкодженням або знищенням представленого об'єкта, після відповідного запиту експерта на це повинна бути отримана письмова згода особи або органу, що призначивши експертизу.

Експерт зобов'язаний дати обґрунтований і об'єктивний письмовий висновок щодо поставлених питань. Він несе особисту відповідальність за даний висновок.

Експерт заявляє самовідвід, якщо до цього є передбачені законом підстави, які виключають можливість участі його в справі (див. нижче).

Експерт повинен повідомити в письмовій формі слідчому, який призначив експертизу, про неможливість дати висновок, якщо поставлені питання виходять за межі спеціальних знань (компетенції) експерта або представлені матеріали недостатні чи непридатні для вирішення питань, а витребувані додаткові матеріали не були отримані, а також якщо сучасний рівень розвитку науки не дозволяє відповісти на поставлені питання.

При проведенні повторної експертизи і дачі протилежних остаточних висновків експерт зобов'язаний вказати причини розбіжності висновків повторної експертизи з результатами первинної експертизи.

За викликом особи і органу, що призначивши експертизу, експерт повинен з'явитися для допиту із приводу даного висновку або повідомлення про неможливість дачі висновку і відповісти на поставлені питання.

За вказівкою особи або органу, що призначивши експертизу, проводити експертне дослідження в присутності:

- а) слідчого (за винятком проведення судово-медичної експертизи особи іншої статі, коли це супроводжується її оголенням);
- б) обвинувачуваного (підозрюваного), надаючи йому можливість давати пояснення;
- в) лікаря лікувально-профілактичної установи.

Після проведення дослідження експерт повинен забезпечити схоронність об'єктів.

Права судового експерта.

Експерт має право знайомити з матеріалами справи, які відносяться до предмета експертизи і необхідні для дачі висновку. Володіння додатковими відомостями дозволяє експертові, по-перше, відповісти на питання, які без цих відомостей вирішити неможливо, і, по-друге, правильно оцінити отримані результати дослідження. Наприклад, дані про ремонт вогнепальної зброї дозволять оцінити отримані при ідентифікаційному дослідженні розходження в слідах на гільзах.

При необхідності експерт заявляє клопотання особі, органу, що призначивши експертизу:

а) про надання додаткових матеріалів (зразків для порівняльного дослідження, відомостей про технології виготовлення виробів, умови їх перебування та ін.), які необхідні для проведення експертизи;

б) про проведення процесуальних (слідчих) дій або прийняття процесуальних рішень для встановлення обставин, які мають значення для кримінальної справи;

в) про уточнення або роз'яснення питань, запропонованих для вирішення експертові;

г) про забезпечення своїх прав і законних інтересів.

У клопотанні експерт повинен указати причину його заяви й конкретні відомості або об'єкти, які необхідно надати для продовження дослідження, сутність і підстави необхідних прав. Строк відповіді на клопотання не повинен перевищувати одного місяця. Експерт вправі повернути постанову про призначення експертизи без виконання, якщо клопотання не задовольняється, а внаслідок відсутності додаткових матеріалів не можна вирішити жодного питання. Причини повернення вказуються у відповідному повідомленні. Якщо не задоволено клопотання, що відноситься до частини поставлених питань, то експерт може зменшити обсяг всього завдання, повідомивши причину цього у своєму висновку.

При наявності у постанові про призначення експертизи великої кількості питань, що стосуються різних об'єктів або обставин справи, експерт може групувати питання, виклавши їх у послідовності, яка забезпечує найбільш доцільний порядок дослідження.

Після наведення питань з постанови в первісному формулюванні слідчого експерт може викласти їх у вступі висновку в тому вигляді, який відповідає спеціальним знанням і пропонованим у спеціальній літературі методичним рекомендаціям. Це можливо за умови, якщо редакція питання в постанові не відповідає прийнятим у криміналістиці і судовій експертизі положенням, але зміст

завдання експертові зрозумілий. Наприклад, питання про «ідентичність фрагментів паперу» заміняється питанням «чи складали раніше єдине ціле фрагменти паперу».

При проведенні додаткової або повторної експертиз експерт має право вимагати копію висновку (висновків) первинної або основної експертиз.

В необхідних випадках експерт може клопотатися перед керівником державної судово-експертної установи або слідчим, який призначив експертизу, про залучення до проведення судової експертизи інших експертів такої ж спеціальності (для організації проведення комісійної експертизи) або іншої спеціальності (для проведення комплексної експертизи), якщо це необхідно для проведення досліджень і дачі висновку.

Експерт-психіатр може клопотатися перед слідчим про направлення досліджуваної особи у відповідну медичну установу, коли в ході проведення амбулаторної судово-психіатричної експертизи з'ясується, що для встановлення психічного стану особи необхідне тривале спостереження за нею в умовах стаціонару.

Судовий медик має право направляти об'єкти для проведення лабораторних судово-медичних досліджень, коли при проведенні судово-медичної експертизи виникає необхідність у проведенні таких досліджень. Той же експерт може вилучати частини трупа, органів і тканини, кров, сечу для проведення судово-медичної експертизи без дозволу близьких родичів потерпілого або інших законних представників.

З дозволу слідчого, особи, яка провадить дізнання, прокурора експерт має право бути присутнім при проведенні допитів, повторних оглядів місця події, інших слідчих дій і задавати допитуваній або іншій особі питання, що відносяться до експертизи. У ході допитів експерт уточнює у допитуваних обставини, пов'язані з їх діями в обстановці вчинення злочину, що впливають на появу різних

властивостей об'єктів, які перебувають на дослідженні. При відтворенні обставин і обстановки події експерт надає допомогу в правильній постановці і фіксації експериментів, результати яких використовуються в процесі експертного дослідження. При відборі зразків для експертного дослідження експерт надає методичну допомогу слідчому для того, щоб дотримуватися умов порівнянності, достатньої кількості зразків, що відбирають, і т.д.

Судовий експерт має право відмовитися від проведення експертизи і сповістити в письмовій формі слідчого про неможливість дати висновок у наступних випадках:

- 1) істотно порушений процесуальний порядок призначення експертизи (наприклад, фактично представлені об'єкти не відповідають їхньому опису в постанові про призначення експертизи);
- 2) недостатність об'єктів для проведення дослідження і неможливість їхнього заповнення;
- 3) вихід поставлених перед експертом питань за межі його компетенції;
- 4) відсутність матеріально-технічних засобів (устаткування), необхідних для проведення експертизи;
- 5) неможливість вирішення поставленого питання на сучасному рівні розвитку спеціальних знань і судової експертології;
- 6) загроза життю й здоров'ю експерта при проведенні досліджень, що виходить за рамки професійного ризику, наприклад, при дослідженні отруйної речовини невідомого походження.

Експерт може призупинити дослідження і клопотатися перед слідчим про скасування дозволу бути присутнім при проведенні експертизи будь-якому учаснику процесу, якщо останній заважає експертові в проведенні досліджень.

Судовий експерт має право вказати у своєму висновку на виявлені при проведенні експертизи факти, що мають значення для справи, і з приводу яких

йому не були задані питання. Це право є відображенням так званої експертної ініціативи. Встановлені факти відображаються у висновках. Експертна ініціатива реалізується в процесі проведення експертизи в різних варіантах:

- встановлено більше конкретних фактів, ніж тих, визначення яких сформульоване в питанні постанови. Наприклад, поставлене завдання стосувалося встановлення групової належності волокон тканини, а експерт провів ідентифікацію матерії конкретного виробу;

- встановлені нові факти, які не передбачалися завданням слідчого. Наприклад, крім встановлення наявності зміни в документі і способу його здійснення шляхом травлення, експертом встановлено первісний цифровий запис;

- зміна напрямку дослідження у зв'язку з виявленням у матеріалах справи, що відносяться до предмета експертизи, обставин, не врахованих слідчим. Наприклад, крім дослідження правомірності дій учасників дорожньо-транспортної події, про що поставав питання слідчий, експерт-автотехнік для визначення причини події досліджував зруйновану деталь рульового керування автомобіля.

Експерт може вказати у висновку на встановлені обставини, які могли сприяти вчиненню злочину і подавати свої пропозиції по їх усуненню. Це є проявом процесуальної форми експертної профілактичної діяльності з попередження злочинів.

При проведенні комісійної або комплексної експертизи експерти – члени комісії можуть радитися між собою. У випадку розбіжностей з думкою колег при проведенні комісійної експертизи експерт може дати окремий висновок, а при проведенні комплексної експертизи – підписати результати тільки своїх проведених досліджень.

Якщо експертизу проводив фахівець, який не працює у спеціалізованій державній експертній установі, то він має право на одержання грошової винагороди і компенсацію витрат при проведенні експертизи.

Експерт має право викладати висновок і відповідати на питання при допиті рідною мовою, а також письмово викладати відповіді на питання, що ставляться при допиті. Експерт може робити заяви, які підлягають занесенню до протоколу допиту або іншої слідчої дії, у якій експерт бере участь, із приводу неправильного тлумачення його висновку або показань, а також робити зауваження про доповнення і уточнення протоколу слідчої дії.

Експерт має право подавати скарги на дії і рішення слідчого, у провадженні якого перебуває справа, а також на керівника експертної установи (підрозділу), якщо ці дії порушують права судового експерта або порядок проведення експертизи.

У випадку наявності реальної загрози життю, здоров'ю, житлу або майну експерт може вимагати забезпечення безпеки йому, членам його родини або близьких родичів.

3. Дії, заборонені судовому експерту.

Експерту забороняється під загрозою кримінальної відповідальності давати свідомо неправдивий висновок.

Експерт не може досліджувати об'єкти, не указані в постанові про призначення експертизи. Однак, якщо експерт у ході дослідження виявив об'єкти, що знаходяться на інших, зазначених у постанові предметах-носіях (наприклад, мікрооб'єкти на одязі потерпілого або знарядді злочину), він вправі їх досліджувати.

Оскільки судовий експерт не є суб'єктом доказування, то йому заборонено самостійно збирати матеріали, необхідні для проведення експертизи, але не представлені у встановленому порядку. Це не відноситься до випадку, коли зразки для порівняльного дослідження відбираються експертом шляхом проведення

експертного експерименту від представлених на експертизу об'єктів, наприклад, від вогнепальної зброї, різального інструменту й ін.

Для обґрунтування висновків експерт не може використати відомості або матеріали, отримані із непроцесуальних джерел, наприклад, зі слів слідчого.

Експертові заборонено вирішувати питання, що виходять за рамки його компетенції, без відповідної вказівки змінювати первісне формулювання питань із постанови при їх викладі у висновку.

Судовому експертові заборонено розголошувати дані досудового слідства, у тому числі медичного характеру, які стали відомі йому в результаті проведення експертизи.

Для запобігання сумнівів в об'єктивності експерта йому заборонено вступати в контакти, не передбачені порядком проведення експертизи, з обвинувачуваним (підозрюваним), потерпілим, позивачем, відповідачем і іншими зацікавленими в справі особами.

Співробітники державних судово-експертних установ не вправі:

а) проводити експертизу без письмової вказівки керівника експертної установи (підрозділу), за винятком експертиз, доручених експертові безпосередньо після слідчого огляду, у якому він брав участь як спеціаліст, а також експертиз, які проводяться під час судового розгляду;

б) здійснювати судово-експертну діяльність як приватні експерти;

в) зберігати кримінальні справи, по яких проводиться експертиза, а також речові докази і документи, які є об'єктами експертизи, поза службовим приміщенням.

4. Відповідальність судового експерта.

Судовий експерт несе кримінальну відповідальність:

1) за дачу експертом свідомо неправдивого висновку, тобто за свідомо неправдиве твердження про наявність або відсутність яких-небудь фактів, що входять у предмет експертизи (ст. 384 КК України);

2) за відмову особи, яка виступає в справі як судовий експерт, від дачі висновку без поважних причин (ст. 385 КК України). Ця відповідальність настає і у випадку направлення експертом невмотивованого повідомлення про неможливість дачі висновку;

3) за розголошення даних попереднього слідства або дізнання, що стали відомими експертові у зв'язку з проведенням експертизи (ст. 387 КК України).

Адміністративна відповідальність за ст. 185³ Кодексу України про адміністративні правопорушення настає за злісне ухилення експерта від явки в органи слідства і суд.

Дисциплінарна відповідальність експертів – працівників державних експертних установ (підрозділів) передбачена за порушення порядку проведення експертизи і несумлінне ставлення до своїх службових обов'язків, що не тягнуть кримінальну або адміністративну відповідальність, і включає дисциплінарні стягнення:

- попередження;
- припинення дії свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта;
- анулювання свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта;
- зниження кваліфікаційного класу судового експерта.

Позаштатний співробітник експертної установи за допущене дисциплінарне порушення може бути звільнений з посади позаштатного експерта.

Умови, що виключають можливість доручення обізнаній особі проведення експертизи.

Обізнана особа не може виступати судовим експертом по кримінальній справі в наступних випадках:

- 1) визнана у встановленому законом порядку недієздатною;
- 2) має судимість;
- 3) є родичем потерпілого, обвинувачуваного, підозрюваного, слідчого, особи, яка провадить дізнання;
- 4) є потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, їх представником або свідком;
- 5) брала участь у справі як обвинувач, захисник, перекладач, свідок, слідчий; провадила дізнання;
- 6) перебуває в службовій або іншій залежності від обвинувачуваного, потерпілого;
- 7) особисто або її родичі прямо або побічно зацікавлені в результатах справи, що може породити сумнів в об'єктивності;
- 8) була ревізором, який проводив ревізію, що послужила підставою для порушення кримінальної справи. Аналогічна вимога пред'являється до обізнаних осіб, які брали участь у різного роду службових перевірках і розслідуваннях, аудиторських і документальних перевірках, надавали допомогу живій особі, у результаті проведення яких їх матеріали послужили підставою до порушення кримінальної справи. Відзначені вимоги є гарантією дотримання принципу об'єктивності і неупередженості при розслідуванні кримінальної справи;
- 9) є експертом, який проводив первинну експертизу, стосовно якої призначена експертиза є повторною.

Участь обізнаної особи як спеціаліста при проведенні слідчих дій (ст. 71 КПК України) або судово-медичного експерта при огляді трупа (ст. 238 КПК України) не є перешкодою для її наступної участі експертом по тій же справі.